

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 18/2000 vp

Hallituksen esitys rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säätämisestä rangaistavaksi

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä helmikuuta 2000 lähettäessään hallituksen esityksen rikollisjärjestöjen toimintaan osallistumisen säätämisestä rangaistavaksi (HE 183/1999 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi lakivaliokuntaan samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiaasta lausunto lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Jarmo Littunen, oikeusministeriö
- eduskunnan apulaisoikeusasiamies Jaakko Jonkka
- ylikomisario Matti Rinne, sisäasiainministeriö
- kansliapäällikkö Klaus Helminen, Oikeuskanslerinvirasto
- hovioikeudenneuvos Veli Hokkanen, Helsingin hovioikeus
- ylitarkastaja Harri Sarvanto, suojelupoliisi, edustaen myös Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry:tä puheenjohtajana
- apulaispäällikkö Robin Lardot, keskusrikospoliisi
- valtionsyyttäjä Jorma Äijälä, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- käräjätuomari Pekka Aaltonen, Turun käräjäoikeus

- poliisiylitarkastaja Marko Lavikkala, Etelä-Suomen lääninhallitus
- tutkimusjohtaja Kauko Aromaa, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
- hallintopäällikkö Antero Rytkölä, Poliisikoulu
- hallintopäällikkö Hannu Taiha, Poliisiammattikorkeakoulu
- komisario Osmo Perkkiö, Kauhajoen kihlakunnanviraston poliisilaitos
- asianajaja Aarno Arvela, Suomen Asianajajaliitto ry
- johtava kihlakunnansyyttäjä Kari Ranta, Suomen Syyttäjäyhdistys ry
- puheenjohtaja, kihlakunnannimismies, poliisipäällikkö Tapani Tiilikainen, Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry
- rikoskomisario Rabbe von Hertzen, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
- professori Eero Backman
- professori Pekka Koskinen
- professori Ari-Matti Nuutila
- professori Martin Scheinin
- professori Terttu Utriainen
- professori Pekka Viljanen
- asianajaja Pertti Virolainen.

Lisäksi Poliisin lääninjohdon viranhaltijat ry ja Ihmisoikeusjuristit ry ovat antaneet kirjalliset lausunnot.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että rikollisjärjestön toimintaan osallistuminen säädettäisiin rikoslaissa rangaistavaksi. Rikollisjärjestön toimintaan osallistuminen olisi rangaistavaa vain silloin, kun osallistuminen on aktiivista ja toiminnan tavoitteena on sellaisten rikosten tekeminen, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Osallistumisen rangaistavuus edellyttäisi, että toiminnan tavoitteena ollut pääteko tehdään.

Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin Suomesa täytäntöön Euroopan unionin neuvoston joulukuussa 1998 hyväksymä yhteinen toiminta rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista. Esityksen taustalla on myös Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen joulukuussa 1965 hyväksymä kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva yleissopimus.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Euroopan unionin neuvoston joulukuussa 1998 hyväksymän yhteisen toiminnan rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista on katsottu velvoittavan hallitusta antamaan asiaa koskevan esityksen eduskunnalle. Sen sijaan yhteinen toiminta ei velvoita Suomen eduskuntaa säätämään lakia. Myöskään esityksen taustalla oleva kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva yleissopimus ei valiokunnan käsityksen mukaan edellytä Suomen kaltaisessa rikosoikeudelliselta järjestelmältään kehittyneessä oikeusvaltiossa uutta sääntelyä.

Valiokunta on tarkastellut lakiehdotusta toimialansa huomioon ottaen lähinnä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä poliisin toiminnan näkökulmasta. Tämän vuoksi on arvioitu, kuinka tehokkaana ehdotettua kriminalisointia on pidettävä ja sitä, kuinka merkittävä uhka rikollisjärjestöt Suomessa ovat. Samalla on ollut tarpeen pohtia, kuinka täsmällisesti rangaistavan teon tunnusmerkistö on lakiehdotuksessa kuvattu.

Valiokunta painottaa sitä seikkaa, että rikollisjärjestöjen toimintaan on syytä suhtautua suurella vakavuudella. Vaikka niiden aiheuttamat ongelmat Suomessa ovatkin muuhun Eurooppaan verrattuna vähäisiä, rikollisjärjestöjen määrä on meilläkin ollut viime vuosina kasvus-

sa. Erityisen vaarallisina on pidettävä huumausainekaupan yhteydessä toimivaa järjestäytyntä rikollisuutta. Suomessa 1990-luvulla tapahtunut poliisin toimivaltuuksien lisääminen, samoin kuin valiokunnassa käsiteltävänä olevat poliisilain muutokset (HE 34/1999 vp) antavat selkeän viestin siitä, että suomalainen yhteiskunta työskentelee määrätietoisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että rangaistavaksi ehdotettavan rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen tunnusmerkistö jää esityksessä epämääräiseksi. Myöskään sääntelyn asianmukainen täsmentäminen ei ole helppoa. Lakiehdotuksen perusteella on vaikea ennakoida, millainen toiminta on rangaistavaa. Tämä seikka on merkittävä puute rikosoikeudellisen legaliteettiperiaatteen kannalta. Varsin vähäinenkin teko saattaa periaatteessa täyttää tunnusmerkistön. Toisaalta kuitenkin vaatimus päätöksen tekemisestä rajoittaa ehdotetun rikoslain 17 luvun 1a §:n soveltamista.

Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotettu sääntely ei tule juurikaan johtamaan langettaaviin tuomioihin, mikä johtuu osittain siitä, että tunnusmerkistökäsitteet muodostavat vaikeasti toteutettavan kokonaisuuden. Tässä yhteydessä valiokunta viittaa uuden sääntelyn tarpeellisuuteen liittyen yleisiin rikokseen yllyttämistä ja avunantoa koskeviin voimassa oleviin sään-

nöksiin sekä samalla laajemminkin rikosoikeuden osallisuusoppiin.

Ehdotetulla lainsäädännöllä saattaa sen sijaan olla merkitystä pakkokeinojen käytön kannalta, jolloin on kiinnitettävä huomiota niiden käyttämiseen liittyvään harkintavaltaan. Pakkokeinojen käyttöä rajoittaa kuitenkin käytännössä pakkokeinolain 17 luvun 1a §:ään kirjattu suhteellisuusperiaate. Poliisi toimii luonnollisesti lailla säädettyjen normien suomien toimivaltuuksien rajoissa. Pakkokeinotoimivallan

käyttäminen ei valiokunnan käsityksen mukaan ole ongelmatonta poliisinkaan näkökulmasta esityksen pohjalta.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta kunnioittavasti esittää,

että lakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Matti Väistö /kesk	Kirsi Ojansuu /vihr
vpj.	Pertti Turtiainen /vas	Heli Paasio /sd
jäs.	Nils-Anders Granvik /r	Aulis Ranta-Muotio /kesk
	Rakel Hiltunen /sd	Pekka Ravi /kok
	Esko Kurvinen /kok	Petri Salo /kok
	Lauri Kähkönen /sd	Arto Seppälä /sd
	Kari Kärkkäinen /skl	Kari Urpilainen /sd
	Paula Lehtomäki /kesk	Jari Vilén /kok
	Hannes Manninen /kesk (osittain)	vjäs. Pertti Hemmilä /kok (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.